

6a Universitat: cinquè i darrer dia

Autor: Pol Bragulat
Data de publicació: 08-08-2019

Arriba finalment la darrera crònica de la 6a Universitat Nova Història, escrita sobretot per en Pol Bragulat. Us esperem a la setena Universitat!

Montserrat Camps: La llengua catalana i el «Lazarillo de Tormes»
La jornada de cloenda s'ha inaugurat amb la conferència de Montserrat Camps, filòloga catalana i catedràtica d'Ensenyament Secundari. En la seva intervenció, ha resseguit la ingent quantitat d'incorreccions lingüístiques que trobem en el castellà del Lazarillo de Tormes, les quals indiquen que l'obra és una mala traducció d'un text original català.

El «Lazarillo de Tormes» és considerada una de les obres mestres del conegut Segle d'Or castellà, entre moltes altres que són un referent per a la llengua de l'altiplà. Després d'un estudi lingüístic a fons del text de les primeres edicions que queden (la llengua de les quals encara no ha sigut adaptada a un castellà modern), Camps llista un extensíssim nombre d'incorreccions lingüístiques en castellà o catalanades, que agafen sentit si es considera que el text original estava escrit en el català del segle XVI.

Actualment, la RAE sol dir que aquestes "incorreccions" del castellà del Lazarillo són riquesa lingüística de l'idioma i part del seu corpus literari. malgrat que mai s'ha pogut demostrar que tals incorreccions fossin part del castellà parlat. A més, molta d'aquesta "riquesa" va desaparèixer dels textos al segle XVIII. Montserrat Camps ha remarcat que les incorreccions o catalanades tenen una alta presència en el corpus literari català des dels anteriors segles de l'Edat Mitjana fins a la llengua parlada avui dia. A més, ha afegit que el Lazarillo que conservem és una obra anònima, cosa il·legal a l'època, perquè per llei en tota obra impresa hi havia de constar el nom de l'autor, i que d'obres sense autoria n'hi ha d'altres. Per exemple, Tirante el Blanco, també del segle XVI, Si no se n'hagués trobat en data anterior un exemplar en la nostra llengua on hi consta el nom de l'autor i el títol Tirant lo Blanc, ara seria considerada una novel·la

de la literatura castellana. Així, podem pensar que moltes obres castellanes anònimes són traduccions d'originals perduts que estaven escrits en català. Però l'explicació que es dóna per justificar-ne la pertinença al Segle d'Or castellà és que, precisament, la primera edició s'ha conservat en castellà, sense pensar que hi podia haver hagut una edició anterior en la nostra llengua.

Així doncs, Camps conclou que és molt possible que el «Lazarillo» fos originalment escrit en català i que l'edició primerenca en la nostra llengua està perduda, tal com passà amb el Tirant lo Blanc, fins que al segle XIX se'n trobà l'original català.

Taula rodona: Recuperar el passat per guanyar el futur
Hem enfilat l'inici de la clausura de la 6a Universitat d'Estiu Nova Història amb una taula rodona moderada per Jordi Bilbeny. Hi han intervingut Josep Andreu, batlle de Montblanc, David Raventós, president de Directe68 i director de Ràdio Hadrian, Isidre Pastor, arqueòleg i historiador de l'art, i, finalment, Núria Breu, membre destacat de la Fundació Randa-Lluís M. Xirinacs.

Els membres de la taula han coincidit, des dels diversos posicionaments, que són fruit dels àmbits en què es mouen i de la seva experiència professional, que per guanyar la llibertat i per arribar a la veritat dels fets del passat és fa sovint necessària la dissidència davant del poder establert. Així mateix, han defensat que la ciutadania aconsegueixi un empoderament més gran davant dels reptes del nostre futur més proper.

Conferència de clausura: Arrelar-se a la terra, arrelar-se a la història
La 6a Universitat Nova història ha estat clausurada amb una conferència d'En Francesc Forn, llicenciat en Història Moderna, Contemporània, Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia. Ha estat professor d'Història i Geografia a l'ensenyament secundari.

El conferenciant ha enfocat com a professor d'història la seva xerrada sobre l'arrelament. I com a professor d'aquesta matèria ha fet una reflexió sobre el nostre país. Ha encetat la seva intervenció dient que caldria millorar la manera d'ensenyar història entre nosaltres. Actualment, el professorat, tot i fer una feina impagable mai prou valorada entre un alumnat cada vegada més conflictiu, fa servir en excés el llibre de text, no visita gaire els arxius amb els alumnes, ni els incita a conèixer el seu entorn. A més, s'ha adonat que força docents no ensenyen història de Catalunya i això és així perquè molts d'ells no en saben. En els darrers temps també hi ajuda el fet que els professors tenen por de parlar del que ha passat al país en els últims 10 anys, no fos cas que els mitjans els tractessin d'adoctrinadors... Doncs bé, en aquestes condicions, què fa l'alumne? Memoritza el llibre de text i després oblida. L'alumne està històricament "desarrelat". Però el desarrelament històric és un procés que ve de lluny. En Forn ha citat unes paraules de la Simone Weil, intel·lectual francesa i activista occitana, la qual va advertir que la Revolució Francesa, amb el seu afany per la igualtat i l'homogeneïtat, va començar a desarrelar la gent francesa del seu entorn més immediat.

«L'arrelament», assaig de Simone Weil,
traduït al català

També en història. I el desarrelament històric és un camp adobat per a la manipulació, fins al punt que els botxins són considerats víctimes i les víctimes botxins. A Espanya ha passat el mateix, sobretot des de l'època franquista, en la qual es va imposar la ideologia nacionalcatòlica. El franquisme va provocar que els infants estiguessin separats del món que els envolta i va prohibir ensenyar la llengua i la història de Catalunya. En aquest camp s'han fet estralls. S'ha manipulat barroerament la Guerra de Successió, bo i afirmant-se, per exemple, que va ser un conflicte "entre reis", quan el que s'hi dirimia era la sobirania de Catalunya i la de la Nació Catalana en general. O bé quan es diu que els Borbons van portar prosperitat a Catalunya, quan en realitat fins als anys 50 del segle XVIII el país va patir misèria com mai. O quan es diu que el nacionalisme català és un fenomen sobretot burgès. En aquest sentit, ens fa saber en Forn, ja en Fèlix Cucurrull va avisar que el catalanisme és de base eminentment popular. En essència, el que va passar després de la guerra 1700-1716 és, en primer lloc, que es va cremar tot allò que es va poder: ciutats, edificis i documents. A continuació, es va torturar i ajusticiar moltíssima gent i molta altra es va haver d'exiliar, bo i establint un règim de terror. Tercerament, hi va haver tot un seguit de prohibicions, des de les nostres constitucions fins a tota manifestació culta i administrativa de la llengua. Finalment, arriba la manipulació del passat de la qual en Forn ha donat els exemples més munt citats.

D'altra banda, ha constatat que des dels anys 50 ençà els pares han deixat d'ensenyar als fills dites i refranys i els noms dels llocs i de les coses del món que els és immediatament proper i que hi ha hagut pèrdua de contacte amb la

natura. Un factor més que fa acréixer el desarrelament.

En Francesc Forn, després d'establir el diagnòstic, fa tot un seguit de propostes perquè l'alumne i tothom pugui "rearrelar-se". De primer, una proposta a la direcció dels instituts. Que els alumnes portin a l'escola objectes diversos i fotos i n'expliquin la "història": de qui eren, d'on vénen, a quina època pertanyen, quin significat hi dóna l'alumne i la seva família. Després, demana que es visitin entitats i institucions del poble. Sobretot, els centres d'estudis i els arxius. Es tracta de fer connectar l'alumne amb el seu entorn més immediat; es tracta que allò que veuen cada dia tingui per a ells un significat. També li formula una proposta de caire més personalitzat. Que l'alumnat s'interessi per la història de la família. Per exemple, que s'informi si un dels seus membres va participar a la batalla de l'Ebre o va haver de patir camp de concentració. O que dissenyi l'arbre genealògic del seu entorn més íntim a partir del registre civil i el registre parroquial. I encara una última proposta: fer la pròpia recerca en història sobre allò que li interessa, una recerca sobre el tresor de les necessitats de l'anima humana. Com el lector pot adonar-se, les propostes d'En Francesc Forn relliguen els interessos personals de l'alumne, la seva família, el seu poble o el seu barri o la seva ciutat i el país. Del més proper al més general. És així com podem tornar arrelar a la terra i a la història pròpia.

Pol Bragulat